

Integrirani izvještaj s lokalnih savjetovanja s građanima Rijeke i Pazina provedenih u okviru projekta „REACH“

PROJEKT „REACH“

Projekt "Ponovno promišljanje participacije kroz afirmativne konzultacije s građanima" („REACH – Reinventing Engagement through Affirmative Citizen Consultations“) provodi Udruga za razvoj civilnog društva SMART u suradnji s partnerskim organizacijama iz Srbije, Belgije, Kosova, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Francuske i Grčke.

Cilj projekta je povećati sudjelovanje građana u europskim političkim pitanjima kroz lokalna i nacionalna savjetovanja o ključnim političkim pitanjima vezanim uz zaštitu okoliša, vladavinu prava, demokraciju i politike Europske unije. Uz lokalna i nacionalna savjetovanja tijekom projekta bit će organiziran i transnacionalni događaj u Beogradu te završna konferencija projekta u Bruxellesu.

Projekt financira Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizualne medije i kulturu (EACEA).

LOKALNA SAVJETOVANJA S GRAĐANIMA RIJEKE I PAZINA

U sklopu projekta REACH organizirana su lokalna savjetovanja s građanima u Rijeci (8. veljače 2025.) i Pazinu (22. veljače 2025.). Savjetovanja su bila strukturirana u tri tematske cjeline: Europska unija, vladavina prava i demokracija te zaštita okoliša. Ukupno je sudjelovalo više od 50 građana koji su, uz podršku stručnjaka i facilitatora, kroz grupni rad, otvorene rasprave i plenarne sesije identificirali ključne probleme i izazove povezane s navedenim temama.

EUROPSKA UNIJA

Građani su izrazili ambivalentan odnos prema Europskoj uniji. Dok se EU percipira kao jedan od ključnih pokretača lokalnog razvoja, brojni građani su izrazili osjećaj udaljenosti institucija Unije od svakodnevnog života građana. Pitanja oko uvođenja eura izazvala su polemiku, osobito u kontekstu inflacije, rasta cijena i kupovne moći. Istaknuto je da EU fondovi imaju važnu razvojnu funkciju, no njihova dostupnost i provedba često su obilježeni kompliciranom administracijom, slabim nadzorom i netransparentnim kriterijima. Građani su također problematizirali sporost i birokratiziranost donošenja odluka u EU, neujednačenost utjecaja između velikih i malih članica na politike EU te nedostatak koherentnosti u zajedničkoj sigurnosnoj i vanjskoj politici. Poseban fokus bio je na problemima zelene tranzicije i implementacije okolišnih politika EU, uz percepciju 'greenwashinga' u nekim projektima. Uočena je i potreba za snažnijim uključivanjem građana, osobito mladih, u oblikovanje i praćenje EU politika. Sudionici su naglasili važnost boljeg informiranja, edukacije i promoviranja europskih vrijednosti, prava i mehanizama sudjelovanja. Teme poput migracija, digitalne transformacije i sigurnosti povezane su s osjećajem nesigurnosti i slabe kontrole od strane EU, što dodatno produbljuje nepovjerenje. Potrebna je vidljivija, otvorenija i uključivija EU politika koja odgovara na konkretne potrebe lokalnih zajednica.

VLADAVINA PRAVA I DEMOKRACIJA

Project: Reinventing Engagement through Affirmative Citizen Consultations (REACH)

Sudionici savjetovanja iskazali su duboku frustraciju trenutnim stanjem vladavine prava i demokracije u Hrvatskoj. Prevladava osjećaj da zakoni ne vrijede jednako za sve, da moćni izbjegavaju odgovornost, te da institucije ne djeluju u interesu građana. Naglašene su pojave ukorijenjene korupcije, klijentelizma i političkog utjecaja na pravosuđe i javnu upravu. Mnogi sudionici smatraju da demokracija nije samo pravo glasa već kontinuiran proces sudjelovanja građana, što se danas ne potiče sustavno. Poseban naglasak stavljen je na manjak građanskog odgoja i političke pismenosti, osobito među mladima. Istaknuto je da se građani teško odlučuju za aktivno uključivanje jer im nedostaju informacije, resursi i povjerenje u učinkovitost vlastitog djelovanja. Uloga medija u oblikovanju javnog mnijenja također je bila predmet rasprave, uz upozorenja na širenje dezinformacija i političku kontrolu nad javnim prostorom. Građani traže jasnije mehanizme odgovornosti, transparentnosti i stvarnog uključivanja u procese odlučivanja, ne samo na nacionalnoj nego i na lokalnoj razini. Zatražena je sustavna podrška razvoju aktivnog civilnog društva i edukativnih alata za razumijevanje demokratskih procesa. Ukratko, građani žele demokraciju koja se živi svaki dan, a ne samo uoči i za vrijeme izbora.

OKOLIŠ

Teme zaštite okoliša izazvale su snažan interes i zabrinutost među sudionicima. Istaknut je nizak stupanj ekološke pismenosti i svijesti, osobito među mladima, koji rijetko percipiraju zaštitu okoliša kao prioritet. Problemi s otpadom – od nedostatka reciklažnih dvorišta, neučinkovitog razvrstavanja otpada, do ilegalnih odlagališta – dominirali su raspravama. Uočeno je da mnoga pravila postoje samo na papiru, a provedba izostaje zbog neodgovornosti institucija i nejasne nadležnosti. Građani su upozorili na negativne posljedice turizma, poput apartmanizacije, betonizacije i pritiska na prirodne resurse, posebno prostor i vodu. Ekološke teme često su u koliziji s gospodarskim interesima, a održivi razvoj ostaje više deklaracija nego praksa. Zatraženo je osnaživanje lokalnih zajednica, bolje komunalne usluge, kaznene mjere za one koji krše propise i financijski poticaji za održivo ponašanje. Sudionici su naglasili potrebu za sustavnom edukacijom, transparentnijim planiranjem i uključivanjem građana u donošenje odluka koje utječu na prostor i okoliš. Pristup okolišu kao javnom dobru bio je jedna od temeljnih poruka konzultacija.

ZAKLJUČAK

Konzultacije u Rijeci i Pazinu potvrdile su snažnu povezanost između tema Europske unije, okoliša i vladavine prava. Sudionici su prepoznali da bez transparentnog i odgovornog upravljanja nema provedbe okolišnih politika, niti se može osigurati djelotvorna upotreba EU fondova. U isto vrijeme, upravo EU može biti mehanizam pritiska za jačanje vladavine prava i zelenih standarda, no samo uz proaktivan angažman građana i političku volju.

TEME ZA RASPRAVU NA NACIONALNOM SAVJETOVANJU UTVRĐENE NA LOKALNIM SAVJETOVANJIMA S GRAĐANIMA U RIJECI I PAZINU

EUROPSKA UNIJA

1. Niska razina informiranosti i sudjelovanja građana u oblikovanju EU politika
 - Nedostatak informacija o europskim politikama i mogućnostima sudjelovanja građana u oblikovanju EU politika
 - Ograničen utjecaj građana na procese donošenja odluka na razini EU
 - Niska izlaznost na europske izbore i slaba politička vidljivost EU
 - Slaba informiranost i uključenost mladih u europske procese i programe

Project: Reinventing Engagement through Affirmative Citizen Consultations (REACH)

- *Nedovoljna promocija i vidljivost koristi i vrijednosti članstva u EU*
- 2. **EU fondovi – pristup, provedba i povjerenje**
 - *Prekomplicirani administrativni postupci za korištenje EU fondova*
 - *Percepcija o nepravednoj i netransparentnoj raspodjeli sredstava iz EU fondova*
 - *Nepovjerenje u učinkovitost pojedinih EU projekata i inicijativa*
 - *Nepovezanost EU politika s lokalnim kontekstom i potrebama*
 - *Nejednake startne pozicije za provođenje EU politika među zemljama članicama, posebno manjih i slabije razvijenih zemalja*
- 3. **Globalne krize i njihov utjecaj na EU politike**
 - *EU sigurnosna i vanjska politika nedovoljno usklađena i učinkovita, posebno u kontekstu rata u Ukrajini i drugih globalnih kriza*
 - *Rastuća ekonomska ovisnost EU o globalnim tržištima, trendovima i krizama*
 - *EU ne odgovara dovoljno na društvene i socijalne izazove građana, posebno u kontekstu novih ekonomskih i sigurnosnih izazova*
- 4. **Izazovi digitalne tranzicije**
 - *Spor napredak digitalne transformacije u javnoj upravi i društvu*
 - *Pitanje regulacije društvenih mreža i digitalnih platformi u EU*
- 5. **Utjecaja uvođenja eura na inflaciju i standard građana u Hrvatskoj**

VLADAVINA PRAVA I DEMOKRACIJA

1. **Vladavina prava**
 - *Raširena percepcija korupcije, nepotizma i političke zarobljenost institucija kao sustavnog problema*
 - *Percepcija selektivne primjene zakona i nejednakost pred pravosuđem*
 - *Neučinkoviti mehanizmi odgovornosti i transparentnosti vlasti*
2. **Demokracija i građanska participacija**
 - *Demokracija svedena na izbore bez kontinuirane participacije građana*
 - *Nedovoljno razvijen sustav građanskog odgoja i obrazovanja*
 - *Apatija i pasivnost mladih prema političkom angažmanu*
3. **Niska razina povjerenja građana u institucije i pravosudni sustav**
4. **Politički i korporativni utjecaji na medije te širenje dezinformacija**
5. **Nedovoljna institucionalna podrška aktivnom civilnom društvu**

OKOLIŠ

1. **Sustav gospodarenja otpadom**

Project: Reinventing Engagement through Affirmative Citizen Consultations (REACH)

- *Nezadovoljstvo načinom prikupljanja i razvrstavanja otpada i reciklažnom infrastrukturom uz nepovjerenje u reciklažne sustave*
 - *Ilegalna odlagališta otpada*
 - *Prekomjerna upotreba ambalaže i „brza potrošnja“*
- 2. Nedostatna zaštita okoliša i prirodnih resursa kao javnih dobara**
- *Zagađenje zraka, tla i vode*
 - *Nedostatak sankcija za prekršitelje okolišnih propisa*
 - *Niska razina ekološke svijesti i edukacije*
 - *Niska motivacija mladih za bavljenje temama zaštite okoliša*
- 3. Utjecaj turizma i urbanizacije na okoliš i lokalnu održivost**
- *Negativni učinci masovnog turizma na okoliš i lokalne zajednice.*
 - *Apartmanizacija i urbanizacija uz obalu i u unutrašnjosti (Istra) dovode do degradacije prostora i pritiska na lokalnu infrastrukturu.*
- 4. Slaba provedba i lokalna podrška za zelene politike EU**
- *Lokalne vlasti i komunalne službe percipirane su kao nedovoljno učinkovite u provedbi i nadzoru okolišnih mjera.*
 - *Percepcija da je dio ekoloških mjera „nametnuto odozgo“, bez razumijevanja lokalnih potreba, kapaciteta i konteksta*
- 5. Birokratske prepreke za korištenje obnovljivih izvora energije**